

EL SOPAR DE TARDOR DE L'IECBV

Carmel NAVARRO I BELMONTE
Secretari de l'IECBV

18 de novembre de 2000. La cita és al restaurant La Mangrana, a l'eixida d'Elx, direcció Alacant —“Arribat novembre, amb els dies curts i els primers freds de la Tardor,” havia deixat escrit, amb llenguatge entre poètic i planià, l'Avisador, “potser tenim una consciència més nítida que aquest llunyà i taumatúrgic any 2000, si fa no fa, ha passat avall i ja ens acara amb l'odissea de 2001”—. Acollidor l'ampli vestíbul d'un dels salons interiors amb què compta el complex, tot i la fredor de la decoració. Saludem vells i nous amics/companys. No falten els temes de conversa. Els mesos anteriors han estat farcits d'activitat, i els resultats d'aquesta activitat —esgotadora— és ara que comencen a poder ser percebuts amb una mica de perspectiva: conferències, debats, articles en premsa, un llibre a punt per ser presentat, una exposició que penja a les sales del Centre Municipal de la plaça de Sant Joan... Èxit innegable de públic i una gesta organitzativa, si atenem al fet que es tractava d'una iniciativa sorgida des de baix, des de la *societat civil*, i no planificada per cap organisme oficial o institució financera. La commemoració del Centenari de l'Eclipsi de sol de 1900, que l'IECBV havia pres com a *leit motiv* de la activitat per a aquest any, ha proporcionant, en efecte, instants d'una gran intensitat —lumínica, podríem dir, malgrat el tema escollit—, instants durant els quals eren moltes les mirades i els focus que convergien damunt nostre. Aquesta nostra modestíssima però —per què no dir-ho?— ambiciosa institució s'hi ha pogut sentir àmpliament observada —i ja n'era hora!

Quan, tocases les 10, s'òbriguem les portes del menjador, aquest es quedarà ràpidament menut per als més de 50 socis i amics que intentaran instal·lar-s'hi. El telèfon no ha deixat de sonar els dies anteriors a Ali i

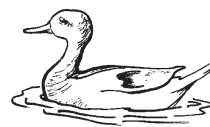
Truc —gràcies!—. En conseqüència, estarem tot el sopar així, apretadets, molt junts, uns vora altres. La incomoditat evident té, però, una compensació —i aquesta és impagable—: la companyia, la bona companyia.

Abans del sopar pròpiament dit, hi haurà encara estona per a algun breu parlament. Acabats els “fastos” del centenari de l’Eclipsi i el ritme aclaparador de treball que aquests imposaven, és moment d’alegrar-nos-en de la faena feta —molt ben feta, s’ha de dir—, proclama el nostre president en les seues paraules d’obertura. Però a la satisfacció i el necessari balanç crític, adverteix, s’ha previst que l’acte afegisca una altra dimensió, més institucional: el lliurament dels primers títols de Soci d’Honor de l’IECBV. La junta directiva els ha concedit a tres persones que, segons la noteta que se’ls ha fet arribar, “han estat i són per a tots nosaltres un exemple del més alt rigor humà i intel·lectual en el treball a favor de la cultura i de la nostra comarca”, el pintor Albert Agulló, i els professors Pedro Ruiz Torres i Vicente Gozávez Pérez.

El pretext per a la convocatòria —tan bo com qualsevol altre— s’encarregarà de recordar-lo qui subscriu aquestes línies: a la recerca d’una possible data per a celebrar l’Institut el —seu— dia de la comarca, són unes quantes les que ens boten enmig del camí —que per falta d’història no serà...—. Només entre les que es refereixen a les dates fundacionals de la comunitat humana que ara som podríem citar-hi: l’entrada de Jaume I a Elx, 20 o 21 de desembre de 1265; el setge d’Elx per Jaume II, juliol de 1296; el privilegi d’incorporació d’Elx i Alacant al Regne de València, 25 de juny de 1305... Finalment, ens hem decantat pel 21 de novembre de 1304, quan el Consell d’Elx es reuní a l’església de Santa Maria per a retre homenatge a Jaume II, en la persona de don Artal de Huerta, comanador de Montalbán, i donar-li possessió de la vila —el fet es narra a RAMOS FOLQUÉS, Alexandre, *Historia de Elche*, Alacant, 1989², p. 74—. A partir de llavors, Elx —amb el seu annex Santa Pola, i Crevillent, població encara enterament musulmana— esdevindrà una de les més cobejades joies del patrimoni reial. L’expressió no és poètica: proporcionava ingressos tan importants i segurs, que els nostres reis la utilitzaren des de molt aviat per proporcionar rendes a un o altre dels seus fills —el que a la llarga contribuiria a separar-la de la Corona, obrint una qüestió que serà, durant segles, un dels fils conductors de la seua evolució històrica...

L’ambient és càlid, i la conversa acaba esdevenint —no podia ser d’una altra manera— amical. A les postres, retornen els discursos, però la calidesa de l’ambient no decau: la personalitat dels homenatjats ho farà impossible, tot i el guió, un pèl acadèmic, que seguim: presentació del futur Soci d’Honor —Biel Sansano ho farà en el cas d’Albert Agulló, Alfred García Mas en el de Vicente Gozávez, Joaquim Serrano en el de

Pedro Ruiz—; oferiment del diploma acreditatiu —obra de Gaspar Jaén: mil gràcies també!—; paraules certament emocionades del receptor.

No ve al cas reproduir ací cap dels tres textos llegits en aquesta ocasió per part dels presentadors, textos que mereixen molt més que una trista recensió feta amb presses. Ni la resposta, cordial i plena d'afecte per l'entitat —que en més d'un cas, ells mateixos han contribuït a fundar—, dels nous socis honoraris. Apunte, en canvi, la impressió —personalíssima— que tot el que s'hi va dir em deixarà: l'Institut —aquesta curiosa col·lectivitat humana que som— homenatjava molt més que unes trajectòries personals i el conjunt d'uns itineraris, artístics o intel·lectuals, coherents i significatius. M'explique —i demane disculpes d'antuvi per l'obvietat de l'explicació, o, si fos el cas, pels errors que continga.

Com sempre, haurem de partir de preguntar-nos per nosaltres mateixos. Una simple mirada al saló ens advertirà de com som: titulats universitaris tots o quasi tots, ja entrats en la quarantena (alguns joves als llistats de socis, però aquests estudiants), la majoria professors d'institut (algun professor universitari), predomini de les carreres tradicionalment dites de lletres, però, per fortuna per a la biodiversitat, presència també d'espècimens més “cientificotècnics”... No, no pot dir-se que siguem una mostra representativa de la societat que ens envolta, sinó més aviat d'un dels seus segments.

Albert Agulló, en aquest context, vindria a ser —a part els seus mèrits com a pintor, com a ciutadà inquiet, com a agitador cultural..., que no són pocs— un exemple il·lustratiu de com hauríem volgut —des del nostre particular punt d'observació de la realitat— la generació dels pares: a la seua condició de naufrag —però naufrag esperançat, naufrag actiu— en el desert cultural i social en que el franquisme havia convertit la vida en les nostres ciutats i pobles, afegeix també una obra consolidada i reconeguda arreu, feta amb dedicació i esforç quotidians. És la constatació que, fins i tot en les condicions més dures, malgrat tots els entrebancs, el treball fet amb rigor, amb dignitat —és a dir, amb amor, sempre és possible.

Els professors Vicente Gozávez i Pedro Ruiz, encarnarien per la seua banda, aquells germans majors que hagueren d'obrir-se pas —i ens l'obriren també a nosaltres— en condicions encara ben difícils, i que per a fer-ho hagueren de deixar la casa familiar. Ambdós han construït una obra intel·lectual sòlida —a més de portar a sobre, en els darrers temps, el pes d'altres responsabilitats acadèmiques a les universitats d'Alacant i València—. Que aquesta obra haja estat edificada amb els fonaments d'uns estudis sobre Elx i la seua comarca renovadors i/o modèlics —en tot cas, encara insuperats—, no pot ser sinó motiu d'orgull per a tots nosaltres.

Amb *Crevillente. Estudio urbano y demográfico* (1971) el seu autor, Vicente Gozávez, donava la primera mostra d'una llarga cadena de monografies, entre les quals s'han de destacar *La ciudad de Elche. Estudio geográfico* (1976), *Santa Pola. Urbanismo, economía, población* (1976) i *El Bajo Vinalopó. Geografía agraria* (1977), que aviat el convertiren en el millor coneixedor —i en el més exhaustiu testimoni— de l'evolució d'unes realitats humanes i econòmiques, caracteritzades tant per la llarga trajectòria històrica com pel freqüent oblit d'aquesta.

Per la mateixa època, un altre paisà, d'ascendència també forana, Pedro Ruiz Torres, aconseguia amb la seua tesi doctoral —publicada en 1981 amb el títol de *Señores y propietarios. Cambio social en el sur del País Valenciano 1650-1850*—, en paraules del seu presentador J. Serrano, “fer del cas d'Elx un punt de referència cabdal per a la historiografia, valenciana i de fora del País”, en especial pel que fa a la problemàtica de les transicions de l'Antic Règim a l'època liberal —en la qual P. Ruiz és hui unànimement reconegut—. Llibre important, igualment, en tant que història local —termes que en una certa tradició acadèmica s'ha dit tantes vegades que casaven mal—: “és, i crec que no exagere”, continuava el nostre consoci, “l'aportació més incisiva que s'ha fet a la història de la nostra comarca des de la publicació de la *Historia* de Pere Ibarra el 1895”.

L'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó té, per tant, els seus primers Socis d'Honor. Queda clar, però, que els honorats amb aquests nomenaments som nosaltres.